

TOPRAK SÖMÜRÜSÜNÜN DEĞİŞEN YÜZÜ: AZGELİŞMİŞ ve GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ARAZİ KAPATMALARI (ARAZİ SATIN ALIMI / KİRALANMASI)

The Changing Face of Land Exploitation: Land Grabbing in Underdeveloped and Developing Countries (Land Purchase / Land Lease)

Doç.Dr. Ali Ekber GÜLERSOY*

Yrd.Doç.Dr Mustafa GİRĞİN**

Özet

Arazi kapatma, dünyadaki en değerli kaynakları kontrol etmek amacıyla yerel-uluslararası elitler, hükümetler ve çokuluslu şirketlerce özellikle 2007-2008'de küresel gıda fiyatlarındaki artış sonrası başlatılan bir neoprak sömürgeciliğidir. Bu araştırmanın amacı, az gelişmiş-gelişmekte olan ülkelerdeki yerel-uluslararası güçlerce uygulanan arazi kapatmalarını mekân-insan etkileşimi çerçevesinde irdelemektir. Uluslararası Arazi Koalisyonu'nun 2011'de hazırladığı rapora göre 2000-2010 yılları arasında 203 milyon hektar arazi, satın alma veya uzun vadeli kiralama yoluyla uluslararası sermayenin kontrolüne geçmiştir. Günümüzde arazi kapatmaları açısından öne çıkan yatırımcı ülkeler sırasıyla A.B.D., Malezya, Singapur, Birleşik Krallık, B.A.E., Çin, Hindistan, Brezilya, Kanada ve Hollanda'dır. Bu ülkelerin arazi satın aldığı-uzun vadeli kiraladığı hedef ülkelere sırasıyla Papua Yeni Gine, Rusya Federasyonu, Endonezya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Brezilya, Güney Sudan, Mozambik, Ukrayna, Kongo ve Guyana'dır. İnsanlık küresel bir arazi yağmasıyla karşı karşıya olup daha vahşi bir gıda kriziyle karşılaşmak üzeredir. Arazi kapatmalarının önüne geçebilmek için küresel işbirliği geliştirilmeli, yerel kaynakların potansiyeline uygun şekilde kullanılabilmesi için gerekli

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir, gulersoy74@gmail.com

** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Muğla, mirgin@msn.com

Dergiye Müracaat Tarihi: 25.11.2016

sübvansiyonlar yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Arazi Kapatma, Neotoprak Sömürgeciliği, Gıda Krizi, Azgelişmiş-Gelişmekte Olan Ülkeler.

Abstract

Land grabbing is a neo-land exploitation, which has been started by local-transnational elites, governments and multinational companies to control the most valuable resource in the world after the increase in global food prices through 2007-2008. Purpose of this study is to address land grabbing of local-transnational elites, governments and multinational companies in underdeveloped-developing countries within the scope of space-human interaction. According to the report in 2011 of ILC, 203 million hectares of land came under control of international capital through purchasing, or long-term leasing between 2000-2010. Today, prominent investor countries for land grabbing are USA, Malaysia, Singapore, United Kingdom, UAE, China, India, Brazil, Canada and Netherlands, respectively. Target countries from which above these (investor) countries buy-lease for long-term lands are the Papua New Guinea, Russian Federation, Indonesia, Democratic Republic of the Congo, Brazil, South Sudan, Mozambique, Ukraine, Congo and Guyana, respectively. Humanity is faced to a global land pillage, and facing the increasing population with a wilder food crisis is not so far. Global collaboration should be developed to prevent land grabbings, and the needed subvention should be made for local resources to be used properly to their potential.

Key words: Land grabbing, Neo-land Exploitation, Food Crisis, Underdeveloped and Developing Countries.

1. Giriş

Yeniden üretilemeyen en önemli doğal kaynak durumundaki topraklar, gıda üretimi yanında ormanlara ev sahipliği yapması, yağış sularını depolaması, iklimi düzenlemesi (*okyanuslardan sonra ikinci karbon deposu*), bütün canlı türlerinin üçte ikisini barındırması, önemli madenlere ve minerallere ev sahipliği yapması vb. gibi nedenlerle rant kaynağı olarak görülmektedir (Özçağlar, Tarihsiz: 1; Atalay, 2004: 23; Gülersoy, 2014: 122-124).

İklim değişimi, nüfusun artışı, tüketim kalıplarının değişmesi ve yenilenebilir kaynaklardan üretilen enerji (biyoyakıt gibi) talebindeki artış arazi talebini de etkilemektedir. Özellikle gıda, hayvan yemi ve biyoyakıtta olan küresel talep artışı, arazi fiyatlarının artışına, rekabete ve bu arazilerin gasp edilmesine neden olmaktadır. Arazilerin kapatılması (gaspı) sonucunda yerli halklar göçe zorlanmaktadır. Küresel ticaretin ekilebilir arazileri mobil bir kaynağa çevirmiş olması, geniş halk kitlelerinin aleyhine sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Nitekim araziye cazip bir mal varlığı olarak gören gelişmiş veya güçlü ekonomik ülkelerdeki yatırımcılar, araziye olan açlıklarını gidermek için geliştirmekte olan ülkelerdeki arazileri gasp etmekte veya kiralamaktadırlar. Karşılığında ise bu ülkelerden yetiştirilmiş ürün almaktadırlar (Toprak Atlası, 2015: 38).

Arazi kapatma (*land grabbing*), dünyadaki en değerli kaynakları kontrol etmek amacıyla yerel-uluslararası elitler, hükümetler ve çokuluslu şirketlerce başlatılan bir neotoprak sömürgeciliğidir. Uluslararası Arazi Koalisyonu, arazi kapatmalarını “kullanıcıların özgür, ön ve bilgilendirilmiş onayından (rızasından) yoksun olan, sosyo-çevresel etki değerlendirmelerini içermeyen ve yozlaşmış bir biçimde gerçekleştirilen, düzgün demokratik katılımın olmadığı anlaşmalar” olarak tanımlamaktadır (TNI, 2013: 3). 2007-2008’de küresel gıda fiyatlarındaki artış, arazi kapatmalarını hızlandırmıştır (Kutluay ve Turhan, 2012: 34).

2. Amaç ve Yöntem

Türkiye’de arazi kapatmaları konusunda bazı araştırmalar bulunmakla birlikte çoğu gazete haberi niteliğinde olup akademik bir çerçeveden uzaktır. Bu araştırmanın amacı, az gelişmiş-gelişmekte olan ülkelerdeki yerel-uluslararası güçlerce uygulanan arazi kapatmalarını mekân-insan etkileşimi çerçevesinde irdelemektir.

Bu amaç kapsamında Uluslararası Arazi Koalisyonu (ILC), FAO gibi küresel kurumların verileri incelenerek tablo, grafik haline dönüştürülmüş ve arazi kapatmalarının mekânsal dağılışını yansıtan haritalar hazırlanmıştır. Araştırmada genel olarak betimsel yöntem kullanılmıştır.

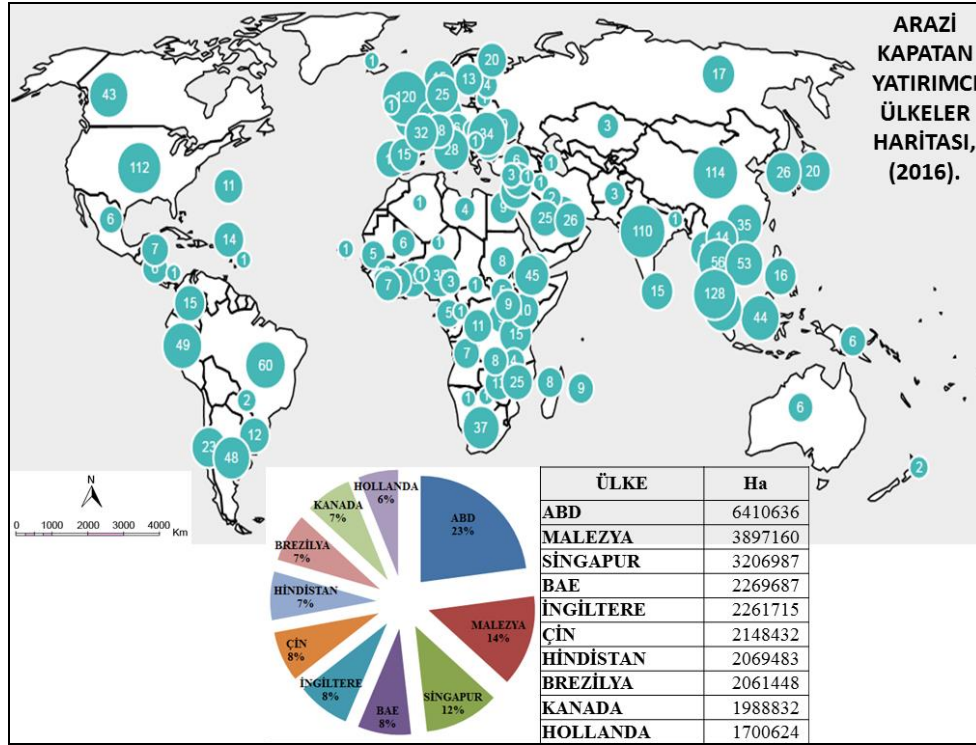
3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Az gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Arazi Kapatmaları (Arazi Satın Alımı / Kiralanması)

Uluslararası Arazi Koalisyonu’nun 2011’de hazırladığı rapora göre 2000-2010 yılları arasında 203 milyon hektar arazi, satın alma veya uzun vadeli kiralama yoluyla uluslararası sermayenin kontrolüne geçmiştir (Kutluay ve Turhan, 2012: 34). Dünya

Bankası ekonomistlerinden Klaus Deininger ise “toprak gaspı”nın dünya çapında ekilebilir tarım arazilerinin % 10 ila 30’unu etkilediğini belirtmektedir (Toprak Atlası, 2015: 42).

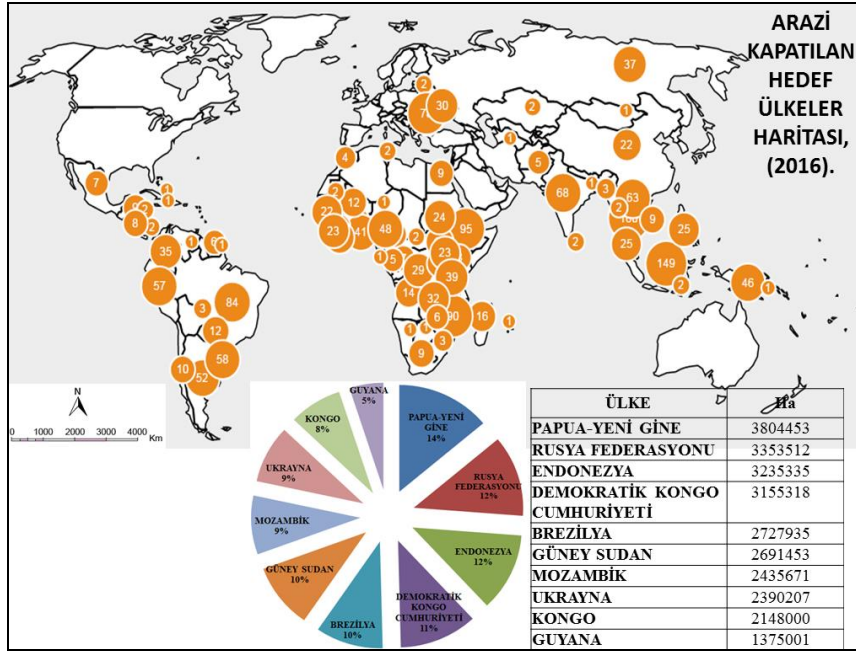
Günümüzde arazi kapatmaları açısından öne çıkan yatırımcı ülkeler sırasıyla A.B.D., Malezya, Singapur, Birleşik Krallık, B.A.E., Çin, Hindistan, Brezilya, Kanada ve Hollanda’dır (Şekil 1 ve 3). Bu ülkelerin arazi satın aldığı-uzun vadeli kiraladığı hedef ülkelerle sırasıyla Papua Yeni Gine, Rusya Federasyonu, Endonezya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Brezilya, Güney Sudan, Mozambik, Ukrayna, Kongo ve Guyana’dır (Şekil 2, 3 ve 4). Yatırımcı ülkeler içerisinde öne çıkan A.B.D., daha çok Melanezya ve Güney Amerika’da arazi gasp etmektedir. Arazi kapatılan hedef ülkeler içerisinde ilk sırada yer alan Papua-Yeni Gine’de ise Güneydoğu Asya ve Kuzey Amerika ülkeleri öne çıkar (Landmatrix, 2016).

Şekil 1. Arazi Kapatma Yatırımcı Ülkeler Haritası, 2016 (Landmatrix, 2016’dan değiştirilerek).

Çin, Afrika’daki arazi kapatmaları ve kiralamaları ile dikkat çekerken, Suudi Arabistan, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore ve A.B.D.’de Afrika’daki diğer etkin ülkelerdir. Afrika yanında Doğu Avrupa, Güney Amerika, Güney ve Güneydoğu Asya da yatırımcıların hedefindedir (Toprak Atlası, 2015: 38). Nitekim Romanya’da arazi fiyatları

son on yıllık süreçte her yıl % 40, başka bir deyişle on yıllık süreçte % 1817 oranında artmıştır.

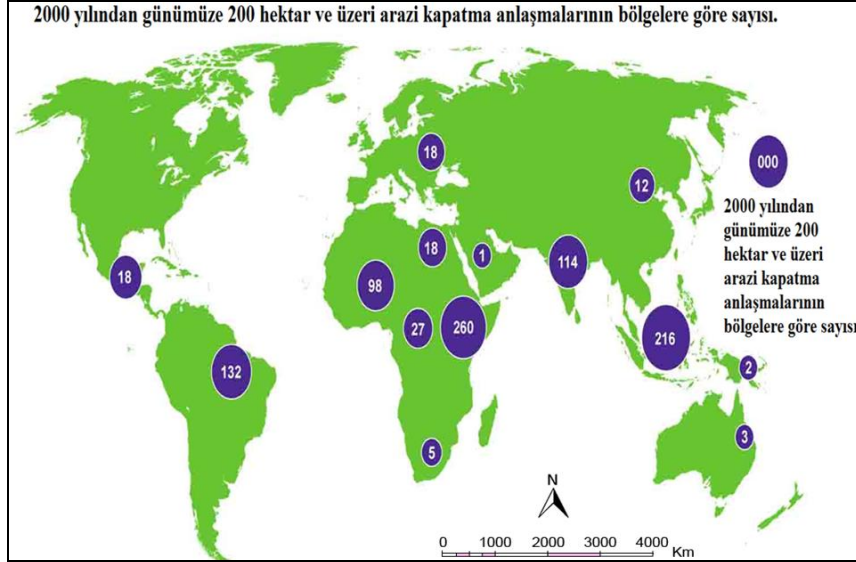

Şekil 2. Arazi Kapatılan Hedef Ülkeler Haritası, 2016 (Landmatrix, 2016'dan değiştirilerek).

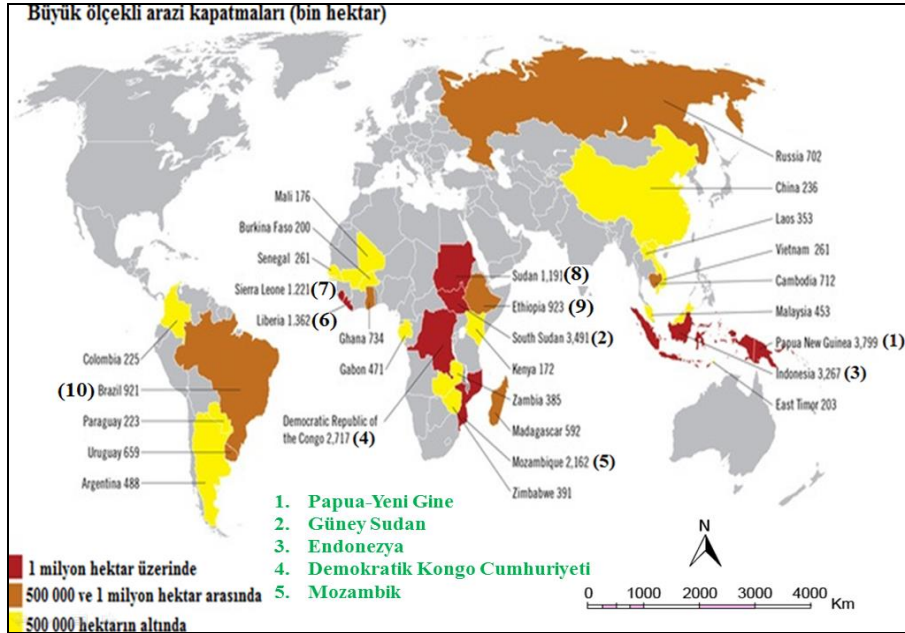
Batılı ülkeler özellikle Afrika'da tarım arazisi kiralama yarışına girmişlerdir. Bu yarışa Türkiye de katılmış, Sudan'la yapılan anlaşma ile uzun vadede 780 bin hektar (7 milyon 800 bin dönüm) arazinin kiralanması hedeflenmiştir. 99 yıllığına kiralanacak arazilerde "özel" şirketler üretim yapacak ve burada yetiştirilen ürünler ağırlıklı olarak Türkiye'ye ithal edilecektir. Söz konusu arazilerde Türk çiftçisi değil, Sudan çiftçisi üretim yapacak ve kazanacaktır. Türkiye'de değil, Sudan'da üretilen ürünler Türkiye'de pazar bulacaktır. Bu, zaten perişan durumda olan Türk çiftçisinin iflası, tarım arazilerimizin üretim dışı kalması ve yabancıların bu arazilere çöreklenmesi anlamına gelmektedir (<http://cihandura.com>).

Kamboçya, yabancı arazi yatırımcıları için cazip bir ülke konumundadır. 2000 yılından beri en az 2,1 milyon hektarlık toprağın büyük ölçekli ticari tarımsal gelişmeye açılması 400 000 ila 700 000 kişiyi etkilemiştir (Toprak Atlası, 2015: 37). Zorla tahliyeler, siyasetin gölgesinde gerçekleşen kovuşturular ve yanlış hukuki düzen şiddetin cezasız bırakılması kültürünü beslemektedir. Kamboçyalıların büyük çoğunluğu yabancı sermaye girdisinden yarar sağlayamamaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Özel Sözcüsü verilen bu imtiyazların ülkenin uzun vadeli istikrarına etkisini sorgulamıştır.

Toprak Sömürüsünün Değişen Yüzü: Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde Arazi Kapatmaları (Arazi Satın Alımı / Kiralanması)

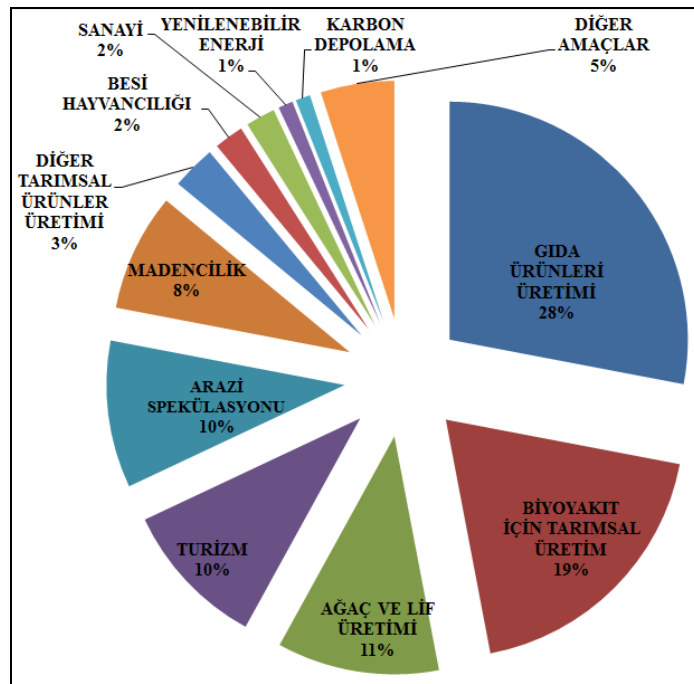

Şekil 3. 2000 yılından günümüze 200 hektar ve üzeri arazi kapatma anlaşmalarının bölgelere göre dağılımı (Landmatrix, 2016'dan değiştirilerek).

Şekil 4. Büyük ölçekli arazi kapatmalarında hedef ülkeler haritası (Landmatrix, 2016'dan değiştirilerek).

Kapatılan arazilerin kullanım amaçlarına küresel ölçekte değinmekte yarar vardır (Şekil 5). Bu çerçevede arazi kapatmalarının daha çok gıda ürünleri üretimi (% 28) ve biyoyakıt için tarımsal üretim (% 19) amacıyla yapıldığı görülmektedir. Bu amaçları ağaç ve lif üretimi (% 11), turizm (% 10), arazi spekülasyonu (% 10), madencilik (% 8), diğer tarımsal ürünler üretimi (% 3), besi hayvancılığı (% 2), sanayi (% 2), yenilenebilir enerji (% 1), karbon depolama (% 1) ve diğer amaçlar (% 5) takip etmektedir (New Internationalist, 2016).

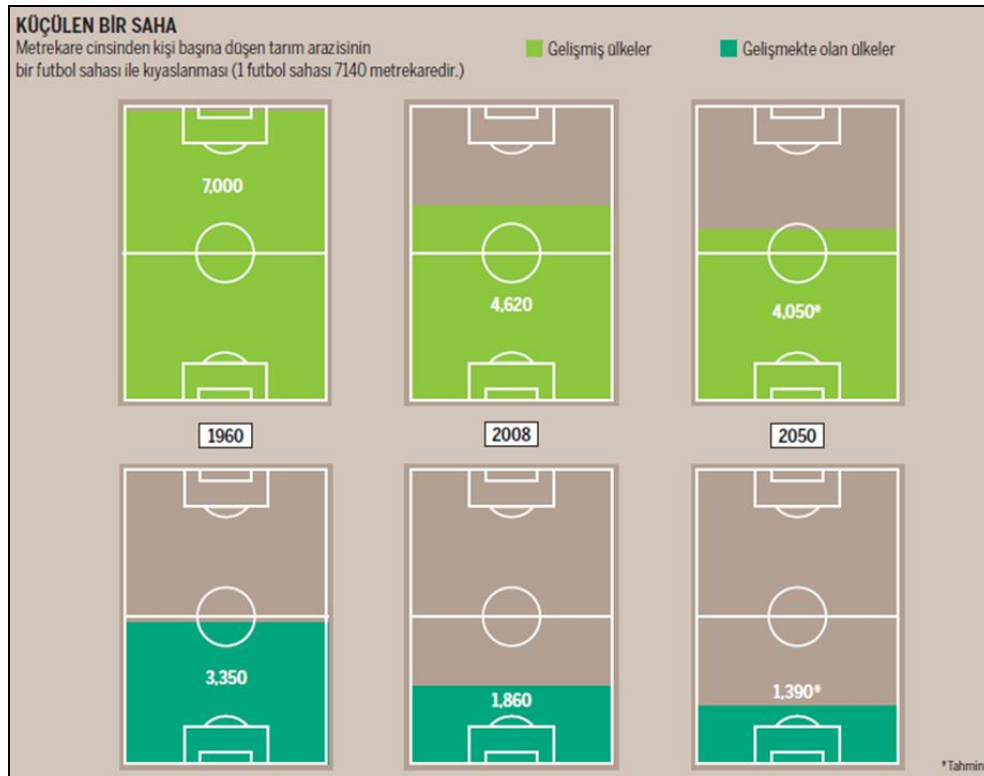

Şekil 5. Dünya Ölçeğinde Kapatılan Arazilerin Kullanım Amaçları.

Arazi Matrisi verileri, nüfus artış hızının yüksek ve bu nedenle gıda talebinin yükselişte olduğu düşük ve orta gelirli ülkelerde, özellikle de Afrika'da "araziye hücum"un gerçekleştiğini göstermektedir. Nitekim 2008 ve 2009 yıllarında hızla yükselen gıda fiyatları birçok ülkede toplumsal kargaşaya neden olmuştur (Toprak Atlası, 2015: 39).

Dünya genelinde arazi mülkiyetinde adil bir dağılım söz konusu değildir (Şekil 6). Nitekim topraksız köylüler ve küçük alanları ekip biçenler karınlarını doyurmakta zorlanmaktadır. Ortalama bir Avrupalı, gıda dâhil olmak üzere her yıl tükettiği ürünlerin üretilmesi için 1,3 hektar, yani iki futbol sahası büyüklüğünde bir alana gereksinim duymaktadır. Oysa bu rakam bir Bangladeşli'ye düşen alanın altı katından fazladır (Toprak Atlası, 2015: 7). Toprak, sadece bir ülkede, Fildişi Sahilleri'nde herkese eşit olmasa da yaklaşık miktarlarda dağıtılmıştır. Toplam 50 ülkeden toplanabilen veriler (Fildişi Sahilleri hariç), toprak mülkiyetinin genellikle zenginlerin elinde olduğunu göstermektedir. Feodal

derebeyleri, aşiret reisleri, köyün ağaları, “hacienda” sahipleri, çiftlik sahipleri veya plantasyon baronları devasa topraklara sahip olup iktidarın iplerini de ellerinde tutmaktadırlar. Arazi kapatmaları (gaspı) ve kiralamaları ise toprak mülkiyetindeki adaletsizliği daha da derinleştirmektedir.

Şekil 6. Kişi başına düşen tarım arazisinin bir futbol sahası ile karşılaştırılması (Toprak Atlası, 2015). Görüldüğü gibi dünya genelinde arazi mülkiyetinde adil bir dağılım söz konusu değildir.

Günümüzde Avrupa tarafından kullanılan arazinin % 60'ı Avrupa Birliği sınırları dışında yer almaktadır (Toprak Atlası, 2015: 7). Nitekim Avrupa kendi sınırları dışındaki topraklara en bağımlı olan kıtadır. Avrupa Birliği'nin toprak ayak izi yılda 640 milyon hektar olup, AB'nin 28 ülkesinin toplam yüzölçümünün 1,5 katıdır (Şekil 6). Çin, Moğolistan, Rusya, Brezilya ve diğer bazı ülkeler kendi vatandaşlarının temel gıda gereksinimlerini ve kaynaklarını karşılayamamaktadır. Böyle olmasına karşın 'Birleşmiş Milletler Çevre Programı' kapsamında Uluslararası Kaynaklar Paneli'nde bir araya gelen uzmanlar, toplam üretimin eşit biçimde dağıtılmış olması durumunda kişi başına düşen yıllık arazi tüketim hakkının 0,2 hektar (bir futbol sahasının üçte birinden küçük, bir Avrupalının ortalama tüketiminin ise altıda birinden daha az) olduğunu hesaplamışlardır (Toprak Atlası, 2015: 40-41).

Avrupa'nın bu devasa toprak talebinin gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde çevresel, sosyal ve ekonomik olarak olumsuz etkileri söz konusudur. Gelişmekte olan ülkelerin ekosistemlerindeki bozulmaların, toprak gaspının, toplulukların yerinden edilmelerinin ve kötü çalışma koşullarının temel nedeni, söz konusu toprak talebidir. Fakat AB, bu soruna çözüm üretmek yerine toprak tüketimini, arazi ithalatına bağımlılığını ve bunun yarattığı olumsuz çevresel ve toplumsal etkileri arttırmayı sürdürmektedir. Örneğin biyoyakıtlara dönüş politikası, Avrupa'nın toprak ayak izinin etkilerini dikkate almadığını göstermektedir. Nitekim AB'nin biyoenerji için her yıl 70 milyon hektar (*Fransa yüzölçümünden büyük*) fazladan araziye gereksinimi vardır (Toprak Atlası, 2015: 40-41). Bunlar yanında Latin Amerika'da, İngiltere büyüklüğünde bir alan AB'deki çiftlik hayvanlarının tükettikleri yemi yetiştirmeye ayrılmıştır. Biyolojik temelli ürünler pazarı (biyoplastik ve biyolojik temelli kimyasallar) ise büyüyerek bu sorunu daha da karmaşık hale getirebilecektir.

Yine gıda maddelerinin üretiminde kullanılan palm yağı için ithal edilen sanal arazi 2000 yılından beri ikiye katlanarak 1 milyon hektardan 2 milyon hektara çıkmıştır. Diğer bir bitkisel yağ olan kolza tohumu yağı ise aynı dönemde üçe katlanarak 3 milyon hektarlık sanal araziye ulaşmıştır. Bu maddelerin üretimi, özellikle en büyük yağ üreticisi olan Endonezya ve Malezya'da yıkıcı çevresel ve sosyal etkilere yol açmaktadır. Bu ülkeler biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanlara sahip olsa da buralardaki toprak hakları oldukça güvensizdir. Yeni plantasyonlar oluşturması ise genellikle ormansızlaştırma, küçük ölçekli çiftçilerin ve yerli halkların yerinden edilmesi anlamına gelmektedir (Toprak Atlası, 2015: 40-41).

Son on yılda yatırımcılar özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım, madencilik, turizm ve diğer faaliyetler için geniş araziler satın almışlar veya uzun süreli kiralamışlardır. Hedef ülkelerin hükümetleri ekonomiyi canlandırma beklentisiyle bu sıcak para girdisine karşı oldukça davetkâr davranmışlardır. Buna karşın söz konusu toprak alımlarına karşı olanlar, bu durumu "toprak gaspı" olarak tanımlamaktadırlar.

Küçük üreticilerin yoğun olduğu ülkelerde toprak haklarının muğlak ve mülkiyetin müşterek olması, yatırımcılar ve hükümetlerin o arazileri 'atıl' olarak görmelerine neden olmaktadır. Başka bir deyişle bu topraklar üzerinde yaşayan ve tarım-hayvancılık yapan yerel halk yok sayılmaktadır. Oysa, söz konusu araziler "boş, atıl, veya kullanılmayan alan" olmadığı gibi birçok yatırımcı birinci sınıf araziye (prime land) tercih etmektedir (TNI, 2013: 5). Arazi kapatma veya kiralama amaçlı anlaşmalar genellikle şeffaflıktan uzak olup yerli üreticilerin anlaşmalarla ilgili bilgi almaları oldukça zordur. Toprak mülkiyetine dair yasayla korunan hakların olduğu durumlarda bile yerli üreticiler çoğunlukla bu haklarını kullanabilecek güce sahip değillerdir. Bunlar yanında arazi kapatmaları ve kiralamaları ticaretine konu olan arazi miktarı belirsiz bir durumdur. Küresel Arazi Matrisi Gözlemevi (Land Matrix Global Observatory) bu belirsizliği gidermeye çalışmaktadır (Toprak Atlası, 2015: 38).

Bu kurum, 2000 yılından günümüze düşük ve orta gelirli ülkelerde gerçekleşen arazi alımlarının takibini yapmaktadır (Şekil 6). Veri tabanları şu ana kadar yabancı yatırımcıların da dâhil olduğu yaklaşık 1400 anlaşma içermektedir. Bunların içinde 39

milyon hektarlık alanı (*Almanya'nın toplam yüzölçümünden büyük*) kaplayan 1000'in üzerinde anlaşma sonuçlanmış durumdadır. 16 milyon hektarlık alanı ilgilendiren diğer 200 anlaşma için görüşmeler sürmektedir. GRAIN ve Oxfam gibi kuruluşların raporlarına göre ise var olan anlaşmaların hacmi daha fazladır. Arazi Matrisi'nde 1000'in üzerinde tamamlanmış transnasyonal (ulusötesi) anlaşmanın 877 tanesine dair detaylı veriler mevcuttur (Toprak Atlası, 2015: 38-39). Bunların içinde 570 tanesi (% 65'i) şimdiden faaliyette, 144 tanesi ise faaliyete hazırlık aşamasındadır. Fakat satın alınan toplam arazinin işletmeye açılmış olan kısmının sadece % 23'ü aktif olarak üretim amaçlı değerlendirilmektedir.

Öte yandan herhangi bir anlaşmanın imzalanmış olması üretimin hemen başlayacağı anlamına gelmemektedir. Bir ülkede söz verilen yatırımın gerçekleşmesi için bazen uzun yıllar geçmesi gerekmektedir. Bu durumun bazı nedenleri söz konusudur:

- Büyük ölçekli arazi alımları şeffaf olmayıp veri toplamak ve bu verileri güncel tutmak oldukça güçtür. Bu, özellikle uygulama safhasında geçerlidir.
- Araziyi satın alma ve kiralama maliyetleri dışında, yatırımcılar tarımsal projeleri hayata geçirme aşamasında da arazinin hazır hale getirilmesi ve altyapı yatırımları gibi yüklü miktarda ek maliyetle karşılaşmaktadır. Bu yatırımlar genellikle yüksek risk ortamında gerçekleşmektedir. Başarısızlığa uğramış ve vazgeçilmiş anlaşma sayısının çokluğu, karşılaşılan zorlukların varlığını ifade etmektedir. Kendine aşırı güvenen yatırımcılar var olan riskleri azımsama eğilimindedirler. Özetle yapılan kontratların yalnızca bir bölümü hayata geçebilmektedir.
- Düşük uygulama oranlarının üretime başlama niyeti yerine spekülasyon amaçlı alımlardan kaynaklanması da yüksek bir olasılıktır. Fakat projelerin genelinde üretimin başlamış olması spekülasyon iddialarını zayıflatmaktadır (Toprak Atlası, 2015: 38-39).

4. Sonuç ve Öneriler

Bu sonuçlar, insanlığın küresel bir arazi yağmasıyla karşı karşıya olduğunu ve artan nüfusun daha vahşi bir gıda kriziyle yüzleşmesinin çok uzak olmadığını göstermektedir. Nitekim Dünya çapında toprakların % 20 ila 25'inin degrade olduğu tahmin edilmektedir (Bai vd., 2008: 224; Toprak Atlası, 2015: 13). Bu durumun ortaya çıkmasında arazi kapatmaları ve kiralamaları sonrasında söz konusu araziler üzerindeki kontrolsüz ve bilinçsiz tarımsal faaliyetler vb. etkili olmaktadır.

Bu çerçevede arazi kapatmalarının önüne geçebilmek için küresel işbirliği geliştirilmeli, yerel kaynakların potansiyeline uygun şekilde kullanılabilmesi için gerekli sübvansiyonlar yapılmalıdır.

Hindistan'da topraksızlar hareketi olarak bilinen "Ekta Parishad", toprak reformu sorununu siyasi gündeme sokabilmek için bir dizi protesto gösterisi düzenlemiştir. Uluslararası "La Via Campesina Ağı (Çiftçilerin Yolu)" topraksızların ve küçük çiftçilerin çıkarlarını temsil etmektedir (Toprak Atlası, 2015: 43). Dünyada yaşanan toprak gasplarının ve tahliyelerin kaydını tutmakta; çok farklı çıkarlara ve motivasyonlara sahip

çeşitli çiftçi hareketlerinin birbirine eklenmesini sağlamaktadır. Bu harekât, gıda üretiminin demokratikleşmesini diğer bir deyişle ‘Gıda Güvenliği’ni ön plana çıkarmaktadır. Bunlar yanında Mali’deki küçük çiftçiler, balıkçılar, yerliler, sığır çobanları, tüketiciler, çevreciler, kadın hakları grupları ve şehirlerdeki çeşitli toplumsal hareketlere mensup olan 500 temsilci “Gıda Egemenliği için Nyeleni Deklerasyonu”nu benimsemiş ve toprak gaspını ret etmişlerdir.

Bu çerçevede ülkelerin kendi bağımsız tarım ve gıda politikalarını oluşturmaları zorunludur. Toprak, su ve tohum gibi üretim araçları küçük çiftçilerin elinde olmalıdır. Söz konusu kaynaklar tarım sanayi devlerinin elinde tekelleşmemelidir. Bu da hükümetlerin küçük üreticilerin çıkarını gözetmesi ve yatırımcıların çıkarlarına karşı durabilmesi ile olasıdır.

İnsan hakları temelinde şekillendirilecek uluslararası bir düzenlemeyle toprağın adil ve eşit bir biçimde dağıtılması; verimli topraklara sadece zenginlerin sahip olmaması sağlanmalıdır. Modern kentsel-kırsal planlamalara arazilerin yetenek sınıflarına göre kullanılması prensibi dâhil edilmelidir. Altyapı ve konut inşaatları, verimsiz topraklar üzerinde yapılmalıdır. Yine arazileri korumak küresel bir görev olmalı, bireyler de yerel gıda satın alarak ve topraklarına sahip çıkarak (*Cittaslow hareketi gibi*) bu misyona katkıda bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

- ATALAY, İ., (2004). *Doğa Bilimleri Sözlüğü*, İzmir: Meta Basımevi.
- BAI, Z.G, DENT, D.L., OLSSON, L. ve SCHAEPMAN, M.E. (2008). Proxy Global Assessment of Land Degradation, Soil Use and Management, *British Society of Soil Science*, 24, 223-234.
- GÜLERSOY, A.E. (2014). Yanlış Arazi Kullanımı, *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi* 1 (2), 49-128.
- LANDMATRIX (2016). The Online Public Database on Land Deals. Retrieved March 13, 2016, from <http://www.landmatrix.org>
- NEW INTERNATIONALIST (2016). New Internationalist People, ideas and action for global justice. Retrieved March 13, 2016, from <https://newint.org>.
- KUTLUAY, Z.C. ve TURHAN, E. (2012). Dört Nala Krize: Arazi Kapatmaları Artıyor, *Express*, 128, 34-35.
- ÖZÇAĞLAR, A. (Tarihsiz). Arazi Kullanımı (Land Use) Ders Notları, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Bölümü.
- TNI (2013). *The Global Land Grab*, Amsterdam: Transnational Institute.
- TOPRAK ATLASI (2015). *Toprak, Araziler ve Tarlalar Hakkındaki Olgular ve Rakamsal Veriler 2015*, Potsdam-Almanya: Heinrich Böll Stiftung Derneği, Berlin-Almanya ve Institute For Advanced Sustainability Studies.

Toprak Sömürüsünün Değişen Yüzü: Azgelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Arazi Kapatmaları (Arazi Satın Alımı / Kiralanması)